

Statsråden

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/504-7

Dato
14. mars 2025

Vedr. rammeavtaler i staten - oppfølgingsspørsmål

Jeg viser til brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité med oppfølgingsspørsmål, datert 4. mars. Jeg viser videre til brev fra komiteen av 11. februar, og det påfølgende svaret datert 18. februar.

Brevet er skrevet i samarbeid med forsvarsministeren. Forsvarsdepartementet (FD) og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) er programeiere for og styrer Program for felles IKT-løsninger i departementsfellesskapet i fellesskap, jf. Stortingets behandling av Prop. 18 S (2022–2023) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Forsvarsdepartementet, jf. Innst. 110 S (2022–2023), 6. desember 2022:

«I
Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet kan iverksette Program felles IKT-tenester i departementsfellesskapet med ei kostnadsramme på 1 392 mill. 2023-kroner for endringstrinn 1 og 2.»

I dette brevet besvares følgende oppfølgingsspørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen:

1. I Prop. 1 S (2022–2023) for Forsvarsdepartementet opplyses det at den nye IKT-plattformen skal leveres på Forsvarsdepartementets plattform. I brevet fra statsråden fremgår det at prosjektets mål frem til hackingen var å benytte DSS' plattform. Når ble det besluttet å levere på DSS' plattform i stedet for Forsvarsdepartementets plattform, og hvem tok denne beslutningen?
2. Hvilken informasjon er gitt til Stortinget om at ny plattform skulle bygges på DSS' plattform, ikke Forsvarsdepartementets plattform?

3. Hvilke sikkerhetsvurderinger og risikoanalyser ble gjort før byttet til DSS' plattform?
4. Det bes om en redegjørelse for bevilgninger til prosjektet fra og med 2022, formålet med bevilgningene og hvordan den enkelte bevilgning har blitt brukt.

Innledningsvis vil jeg understreke at Stortinget har blitt jevnlig informert om utviklingen i programmet. Metodikken programmet benytter er en smidig tilnærming som gjør det mulig å håndtere hendelser eller endrede forutsetninger. IKT og digitalisering er et fagfelt som er under rask endring, og den smidige tilnærmingen muliggjør nødvendige endringer underveis i programperioden.

Svar på spørsmål 1-3

Som beskrevet i brev datert 18. februar, har arbeidet med å samle departementenes IKT-miljøer og IKT-løsninger pågått i flere år. Det ble utarbeidet en konseptvalgutredning i 2017. I 2021 ble det startet et forprosjekt. Dette ledet fram til program for felles IKT-tjenester i departementsfellesskapet (programmet), som ble kvalitetssikret (KS2) våren 2022.

Før programmet ble etablert og KS2 gjennomført, var planen for ny felles IKT-løsning for departementsfellesskapet, at departementene skulle migreres til FDs to-nivå plattform. I arbeidet fram mot KS2 ble en full migrering til FDs to-nivå plattform vurdert som uhensiktsmessig.

FDs plattform ville måtte endres og utvides betydelig for å kunne tas i bruk av hele departementsfellesskapet. Sikkerhetsnivået på plattformen ville også gitt vesentlige begrensninger for hvilken type applikasjoner departementene ville kunne benytte seg av. I tillegg ville det vært sikkerhetsmessig utfordrende å plassere Statsministerens kontor (SMK), departementene, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS), Departementenes digitaliseringsorganisasjon (DIO) og utenriksstasjonene på en plattform hvor de ugraderte og graderte (BEGRENSET) delene er så tett integrert. Det må understrekes at dette fungerer godt for FD og SMK i dag, men jo større mangfold i behov det blir på plattformen, jo mindre egnet vil denne plattformen være til å dekke behovene.

Forprosjektet til Programmet gikk derfor bort fra dette i arbeidet frem mot KS2.

I Prop 18 S (2022–2023) ble det redegjort for organiseringen av programmet, og blant annet forprosjektet som var gjennomført. Planleggingsfasen for programmet foregikk vinteren 2021–2022. Målbildet som ble utredet i forprosjektet, og som ble levert til ekstern kvalitetsikrer i KS2, var en løsning hvor man tok i bruk markedet (privat lukket skytjeneste) for å utvikle og drifte en ugradert plattform. Dette for å kunne dra nytte av den erfaringen, kompetansen, skaleringsmulighetene og stordriftsfordelene som eksisterer i markedet. Lavgraderte løsninger var fortsatt planlagt levert på FD sin to-nivåplattform. Dette var det målbildet som ble presentert når etableringen av programmet ble vedtatt iverksatt av Stortinget gjennom behandling av Innst. 110 S (2022-2023) til Prop. 18 S (2022-2023) for

Forsvarsdepartementet med en kostnadsramme på 1392 mill. 2023-kroner inkl. mva. Følgende beskrivelse av målbildet ble gitt til Stortinget i Prop. 18 S (2022-2023), side 18:

«Programmet legg til rette for ei felles løysing som handterer ugradert, ugradert skjermingsverdig og begrensa informasjon. Begrensa informasjon vil bli levert frå Forsvarsdepartementet si plattform. Ugradert og skjermingsverdig ugradert vil bli levert frå den nye verksemda sin plattform. Den nye plattformen vil bli basert på sky-teknologi, i hovudsak som ei privat, lukka løysning. Ein såkalla to-nivåklient for sikker og effektiv behandling av gradert og ugradert informasjon er under utvikling»

I KS2-rapporten vurderte ekstern kvalitetssikrer at gevinstene ved en privat lukket skytjeneste slik som programmet hadde utredet ikke alene sto i forhold til kostnadene ved å anskaffe og etablere en ny plattform. Det ble derfor anbefalt å undersøke om gjenbruk av komponenter fra DSS sin løsning kunne være et godt alternativ til å anskaffe en ny løsning basert på skyteknologi.

Programmet gikk videre med opprinnelig målbilde som hovedalternativ, men gjennomførte samtidig en utredning basert på vurderingene fra ekstern kvalitetssikrer om gjenbruk av komponenter fra eksisterende plattform hos DSS. Det ble vurdert at det var mulig å bygge en ny plattform og å gjenbruke komponenter fra DSS sin løsning i kombinasjon med skyteknologi. Det var ikke tatt stilling til omfanget av gjenbruk av DSS sin løsning på dette tidspunktet. Det ble heller ikke gjort noen særskilte sikkerhetsvurderinger og risikoanalyser utover de vurderingene og analysene som DSS har gjort selv. DSS hadde blant annet gjennomført en penetrasjonstest i regi av NSM hvor de fikk gode tilbakemeldinger på arkitekturen i løsningen.

Basert på utredningen endret programmet målbildet vinteren/våren 2023. Det nye målbildet forutsatte delvis gjenbruk av enkeltkomponenter fra plattformen til DSS. Endret målbilde var gjenstand for ekstern kvalitetssikring (Kontrollpunkt 1) i april 2023. Ekstern kvalitetssikrer støttet det nye målbildet til programmet, men de understreket utfordringene knyttet til å oppgradere infrastruktur til å håndtere et høyere sikkerhetsnivå (fra ugradert til skjermingsverdig ugradert). Det var planlagt å informere Stortinget om endringene i målbildet til programmet høsten 2023 i budsjettprosessen for 2024, etter å ha fått kvalitetssikret det nye målbildet.

Som et resultat av dataangrepet mot DSS sin plattform sommeren 2023, ble tilliten til plattformen svekket. I Prop 1. S (2023-2024) for Forsvarsdepartementet ble det derfor informert om følgende (side 69):

«I programmet er det blant annet lagt til grunn at DSS' plattform delvis skal kunne gjenbrukes. Som følge av dataangrepet mot DSS' plattform sommeren 2023 vil programmet også vurdere alternative handlingsalternativer som

innebærer etablering av helt ny plattform (...). På grunn av dette kan det være aktuelt å re-planlegge deler av programmet.»

I Prop.104 S (2023-2024) ble Stortinget informert om at dataangrepet mot DSS hadde ført til en ny utredning av flere alternativer for programmets fremtidige plattformløsning, inkludert mindre grad av gjenbruk.

Basert på replanleggingen etter dataangrepet ble et nytt løsningsforslag og målbilde lagt frem for ekstern kvalitetssikrer (Kontrollpunkt 2) våren 2024. Nytt løsningsforslag som ble kvalitetssikret våren 2024 var en hybrid løsning hvor det etableres flere kjøremiljøer for behandling av skjermingsverdig ugradert og ugradert. Den skjermingsverdige ugraderte delen vil leveres som en privat sky av tredjepart i norske datasentre, mens den ugraderte delen vil være delt mellom en del i offentlig sky, og en del i eget datasenter.

Sikkerhetsgraderte løsninger vil leveres av Statens graderte plattformtjenester (SGP) som er underlagt Forsvarsdepartementet. En slik hybrid løsning vil sørge for at departementene har fungerende IKT-løsninger i alle deler av krisespekteret. I rapporten fra Kontrollpunkt 2 støttet ekstern kvalitetssikrer programmets oppdaterte kostnadsestimer og de mener at programmet er lønnsomt og bør videreføres. De viser videre til at kostnadsøkningene står i forhold til konsekvensene av dataangrepet sommeren 2023 og de nødvendige endringene. Ekstern kvalitetssikrer vurderte videre at løsningsforslaget vurderes som fornuftig, men at det foreligger en del usikkerheter som det må tas hensyn til i den videre utviklingen.

Anbefalingene og usikkerheten som ble pekt på av ekstern kvalitetssikrer er lagt til grunn i den oppdaterte kostnads- og styringsrammen til programmet. Oppdatert forslag til kostnads- og styringsramme for endringstrinn 1, 2 og 3 ble vedtatt endret gjennom Stortingets behandling av Innst. 7 S (2024-2025) til Prop. 1 S (2024-2025) for Forsvarsdepartementet med en kostnadsramme på 2242 mill. 2025-kroner inkl. mva.

Svar på spørsmål 4

Millioner kroner per år	2021	2022	2023	2024
Bevilget budsjett til Felles IKT	80	135	311	396
Overføring, RNB, omgruppering, andre justeringer		18	-139	-211
Til disposisjon	80	153	172	185
Regnskap, kontant	62	102	158	132

Det er som tidligere omtalt lagt til grunn en smidig metodikk for gjennomføring av programmet. Det innebærer at aktiviteter løpende tilpasses etter hendelser eller strategiske beslutninger som tas underveis. Det gjenspeiles også i de planer og den styrende dokumentasjonen som utarbeides og som har vært gjenstand for ekstern kvalitetssikring.

Programmet opererer med en såkalt produktnedbrytning på det som skal utredes, anskaffes eller produseres. Denne strukturen ligger til grunn for aktivitetsoversikten presentert nedenfor.

Regnskap per aktivitet (mill. kroner)	2021	2022	2023	2024	Totalt
1. Teknisk målilde for ny felles løsning/IKT-plattform	14	31	43	55	143
2. Opprettelse og operasjonalisering av Departementenes digitaliseringsorganisasjon (DIO)	1	13	33	51	98
3. Utvikling av en tonivåklient for sikker og effektiv behandling av gradert og ugradert informasjon	33	39	58	9	139
4. Programstyring, samfunnsøkonomiske analyser og gevinstplanlegging, finansiering, felleskostnader og ekstern kvalitetssikring	14	19	24	17	74
Totalt per år	62	102	158	132	454

Nærmere om aktivitetene som er oppført i tabellen:

1. Teknisk målilde for ny felles løsning / IKT-plattform:

Gjennom programmets utvikling har det vært lagt til grunn forskjellige tilnærminger til målbilder for ny løsning. Det innebærer at løsninger og planer må revideres og justeres. Ressursinnsatsen for dette er i hovedsak innhentet fra departementsfellesskapet og eksterne konsultentselskap. I 2023 arbeidet programmet i hovedsak mot målbildet om gjenbruk av plattform til DSS og utredninger av alternative løsninger etter dataangrepet sommeren 2023. Økningen i kostnaden for 2024 skyldes arbeid for etablering av nytt målilde, utarbeidelse av konkurranse- og kontraktsgrunnlag for anbudsinnbydelser, utlysninger og dialog med markedet.

2. Opprettelse og operasjonalisering av Departementenes digitaliseringsorganisasjon (DIO)

Etableringen av DIO har krevd at det etableres en egen administrasjon, regnskap, IKT-løsninger, profil, kultur og nye lokaliteter med et tidsriktig arbeidsplassdesign. Ressursinnsatsen er i hovedsak knyttet til utredningsarbeid og tilrettelegging, men også andre nødvendige investeringer for å sikre etableringen.

3. Utvikling av en tonivåklient for sikker og effektiv behandling av gradert og ugradert informasjon

Den nye løsningen som skal tas fram innebærer skyløsninger i allmenn sky, skjermingsverdig ugraderte og ugraderte løsninger i eget datasenter. I tillegg skal departementene gjennom DIO tilbys en lavgradert løsning (NBN). Denne løsningen leveres av Statens Graderte Plattformtjenester (SGP). I den sammenheng er det utviklet en plattform

og en to-nivåklent (PC) som både kan aksessere NBN og ugradert plattform på en enhet sikker måte. Løsningen gjøres klar for å kunne sameksistere med den nye ugraderte løsningen når den settes i drift.

4. Programstyring, samfunnsøkonomiske analyser og gevinstplanlegging, finansiering, felleskostnader og ekstern kvalitetssikring

Denne posten omfatter i hovedsak programmets fellesaktiviteter knyttet til planlegging, etablering av prosjekthåndbok med rutiner og retningslinjer, utvikling av styrende dokumentasjon og fasilitering for KS2 og kontrollpunkt. Videre omfatter det oppfølging av ekstern kvalitetssikrer sine anbefalinger, utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser, herunder kost- og nytteanalyser og usikkerhetsanalyser. I aktivitetene inngår videre å utarbeide og fremme dokumentasjon for programstyret, økonomioppfølging og analyser; kommunikasjonsplaner; rekruttere ressurser. En viktig del er også sikkerhetsstyring i Programmet, inkludert personellsikkerhet, samt å sørge for egnede lokaler og kommunikasjonsløsninger.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Karianne Tung". The signature is written in a cursive, flowing style.

Karianne Oldernes Tung